

Asia: VN/2058/2025

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä

Lausunnonantajan lausunto

1. Palaute osallistumisen edellytysten sisällöstä (3 §).

600 miljoonan euron tasevaatimus ja 15 %:n omavaraisuusaste (90 miljoonaa euroa) ovat suhteellisen matalia verrattuna muihin maihin. Loogisempaa olisi suhteuttaa vaadittu oma pääoma investointikustannuksiin (CAPEX), eli kehittäjän tulisi kyetä kantamaan hankkeen investointikustannukset taseellaan. Tämä on käytäntö esimerkiksi Alankomaissa, jossa vaaditaan 20 % omaa pääomaa 1 GW:n tuulipuistolle, mikä tarkoittaa noin 500 miljoonaa euroa – huomattavasti enemmän kuin Suomessa vaadittu 90 miljoonaa euroa.

Vaatimus kokemuksesta projektikehityksessä ja rakentamisessa on järkevä, sillä se varmistaa, että vain ammattimaiset toimijat osallistuvat, mikä lisää todennäköisyyttä, että merituulipuisto toteutuu. Ehdotetut kapasiteettikynnykset ovat sopivia; ne sulkevat pois kokemattomat toimijat ilman että relevantteja toimijoita suljetaan tarpeettomasti pois. Kokemuksen tulisi kuitenkin liittyä nimenomaan merituulivoimaan.

2. Palaute osallistumisvakuuden määrästä ja uusimisesta (4 §).

Vakuus on hyväksyttävä lopullisen tarjouksen jättämisenvaiheessa, mutta sitä ei tulisi vaatia tarjousasiakirjojen hankkimiseksi. Vakuuden vaatiminen näin varhaisessa vaiheessa on harvinaista merituulivoimahankkeissa ja saattaa karkottaa potentiaalisia kehittäjiä.

3. Palaute tarjottavasta hyödyntämismaksusta, kuten maksun määräytymisestä, indeksoinnista ja pisteytyksestä (8 § ja liitteen 1 kohta A).

Hintakatto on järkevä lähestymistapa, sillä se estää hintojen polkemisen, mikä on yleistä suhteellisessa hinnoittelussa tai dynaamisissa huutokaupoissa. Jos katto asetetaan liian matalaksi, hintakriteeri menettää kykynsä erotella tarjouksia.

Tämä ei ole ongelma, jos tarjoukset voidaan erotella toisistaan laadullisilla kriteereillä. Muussa tapauksessa hintakattoa tulisi nostaa, jotta hintasignaali säilyy merkityksellisenä.

Jos hintakatto asetetaan korkeaksi, hinnasta annetaan vähemmän pisteitä, mikä lisää laadullisten tekijöiden painoarvoa. Tätä lähestymistapaa käytettiin Alankomaissa IJmuiden Ver Alpha- ja Beta-kohteissa.

Indeksoinnin osalta (esim. "elinkustannusindeksi") saattaa olla tarkoituksenmukaisempaa käyttää sähkömarkkinoihin sidottua indeksiä. Tämä parantaisi projektikustannusten ja tuottojen välistä yhteyttä, mahdollistaen kehittäjien osoittaa vakaampaa tulosta tuloslaskelmassaan. Esimerkiksi sähkömarkkinoiden tuleva hinta voisi toimia indeksinä, ja indeksoitu käyttö-/hyödyntämismaksu laskettaisiin sen mukaan. Koska indeksi vahvistettaisiin vasta vuoden lopussa, maksun tulisi erääntyä samana ajankohtana.

4. Palaute edistämismaksuuden määrästä, kerryttämisestä ja uusimisesta (10 §).

Suomeen ehdotettu edistämismaksu on suhteellisen matala verrattuna Alankomaihin ja Saksaan. Saksassa ja Alankomaissa valtio tarjoaa verkkoliitännän (muuntoasemat ja vientikaapelit), ja siksi se vaatii vahvaa varmuutta siitä, että kehittäjät rakentavat tuulipuiston.

Vaikka Suomessa valtio ei tarjoa verkkoliitännää, maksu, joka kasvaa 1 miljoonasta eurosta 5 miljoonaan euroon vuodessa (esim. 37 miljoonaa euroa 10. vuoteen mennessä), on matala verrattuna Alankomaiden malliin, jossa kehittäjillä on rajoittamaton vastuu ja heidän on annettava lisäksi 100 miljoonan euron pankkitakaus per GW (esim. Nederwiek 1a ja IJmuiden Ver - huutokaupat). Saksassa vaaditaan 200 miljoonan euron maksu per GW sekä 10 %:n ennakkomaksu tarjouksen arvosta.

5. Palaute kokemuksesta, osaamisesta ja muuta hankkeen edistämiskykyä koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta B) sekä niihin liittyvistä määritelmistä (1 §).

Neutraali kanta. On olennaista houkutella Suomeen päteviä merituulivoimakehittäjiä.

6. Palaute hankkeen ympäristövaikutuksia koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta C).

Ympäristötoimenpiteiden sisällyttäminen tuulipuistoon on myönteinen asia. Nämä vaatimukset kuitenkin kasvattavat kustannuksia merkittävästi ja heikentävät entisestään jo valmiiksi haastavaa liiketoimintamallia.

Lintututkat ovat rajallisesti hyödyllisiä lähtötason selvityksissä, jotka tukevat ympäristövaikutusten arviointia (YVA) uusissa hankkeissa. Ne ovat kalliita ja logistisesti haastavia asentaa kehittymättömille alueille. Jatkuva merivalvonta on erittäin haastavaa rajallisen henkilöstö- ja aluskäytön vuoksi, ja tutkadan laatu riippuu säästä ja aalloista – erityisesti kelluvilta alustoilta. Tutka ei myöskään kykene tunnistamaan lintulajeja, joten tarvitaan lisäjärjestelmiä, kuten päiväaikaisia havainnoijia tai kameroita. Lisäksi dataa on vaikea tulkita, eikä sitä voi käyttää suoraan törmäysriskin kvantifiointiin. Vattenfallin näkemyksen mukaan tämä ei ole järkevä investointi YVA:n tukemiseksi.

Vaihtoehtoisesti vakiintuneet ilmakartoitukset tarjoavat hyödyllisempää ja vertailukelpoisempaa dataa, vaikka ne eivät kata muuttoreittejä. Näitä tulee arvioida ulkoisten lähteiden tai yleisten oletusten perusteella, kuten muualla on tapana. Yksi ehdotus hallitukselle voisi olla strategisen merimuuton seurantahankkeen käynnistäminen, esimerkiksi asentamalla tutkia olemassa oleviin merirakenteisiin, sillä yömuutto tapahtuu laajalla alueella eikä ole paikkasidonnaista.

Ennalta määrätyt, rastitettavat vaatimukset eivät välttämättä vastaa kaikkien kehittäjien kyvykkyyksiä. Avoimempi ja innovaatioihin perustuva lähestymistapa, joka keskittyy tuloksiin (esim. vähemmän lintukuolemia, vähemmän vedenalaisia häiriöpäiviä, pienemmät päästöt), toisi todennäköisesti suurempia hyötyjä alalle ja mahdollistaisi paremman tarjousten vertailun.

Ympäristövaikutusten osuus kokonaispisteistä on vain 5 %, mikä on vähän verrattuna esimerkiksi Alankomaiden IJmuiden Ver -tarjouskilpailuun, jossa hinnan osuus oli 15 % ja ympäristötoimenpiteiden osuus 45 %.

7. Palaute energiajärjestelmän joustavuutta koskevista valintakriteereistä (liitteen 1 kohta D).

Kannustavatko ehdotetut pistemäärät näkemyksenne mukaan riittävästi kyseisten energiajärjestelmän joustavuutta edistävien hankkeiden toteutukseen?

Tarvitsevatko hankkeet ylipäänsä lisäkannusteita pisteytyksen muodossa toteutuakseen?

Tulisiko hankekategorioiden poiketa esitetystä?

Energiajärjestelmän joustavuus, kuten varastointi tai sähköä kuluttavat laitteet, nostavat hankkeen kustannuksia merkittävästi ja heikentävät hankkeen kannattavuutta, mikä heikentää jo valmiiksi heikkoa liiketoimintamallia.

Tämän vuoksi emme suosittele tämän kriteerin sisällyttämistä pisteytykseen.

Kannustavatko ehdotetut pisteet riittävästi joustavuutta lisäävien hankkeiden toteuttamiseen?

Todennäköisesti eivät. Liiketoimintamalli ei välttämättä tue lisäinvestointeja, joita tämän kriteerin pisteytys edellyttää. Pisteytyksen painoarvo (enintään 21 %) on suhteellisen matala verrattuna Alankomaiden IJmuiden Ver Beta -tarjouskilpailuun, jossa painoarvo oli 40 %.

Vaativatko tällaiset hankkeet lisäkannustimia toteutuakseen?

Kyllä. Onnistunut toteutus edellyttää riittävän vahvaa liiketoimintamallia, joka kestää lisäkustannukset. Tukimekanismi, kuten CfD (sopimus hintatakuusta), auttaisi merkittävästi. Muita keskeisiä edellytyksiä ovat: ajantasainen lupaprosessi, varmistettu verkkoliitännä, riittävä kotimainen kysyntä (esim. vedylle) ja saatavilla oleva maa-alue akku- tai elektrolyysilaitoksille. Lisäksi toimeenpanon valvonta näyttää puuttuvan, toisin kuin Alankomaissa, jossa kehittäjät ovat

rajattomasti vastuussa ja hallitus voi määrätä merkittäviä päivittäisiä sakkoja laiminlyönneistä (ks. palaute kysymykseen 4).

Tulisiko hankekategorioiden poiketa ehdotetuista?

Lähestymistapaa voisi parantaa ottamalla käyttöön teknologianeutraalimpi malli. Nykyinen suunnitelma vaikuttaa keskittyvän akkuihin. Alankomaissa vaatimukset perustuvat suorituskykytuloksiin (esim. ylituotannon absorbointi), ja kehittäjät voivat ehdottaa teknologioita näiden tulosten saavuttamiseksi. Tämä mahdollistaa paremman yhteensopivuuden kehittäjän kyvykkyyksien ja tarjouskilpailun vaatimusten välillä, mikä johtaa tehokkaampiin ratkaisuihin. Lisäksi nykyinen malli ei selvennä, milloin sähkönkulutuksen (akun tai muun laitteen) tulisi tapahtua – ajoitus on ratkaisevaa verkon kuormituksen vähentämiseksi ja järjestelmän joustavuuden parantamiseksi, mikä vaikuttaa olevan tavoite.

8. Palaute hyödyntämismaksun ja laadullisten valintakriteerien pisteytyksen suhteesta, eli siitä, että hinnan osuus on 50 prosenttia ja laadun osuus 50 prosenttia (6 § ja liite 1).

Tulisiko jakoa mielestänne muuttaa ja jos, miksi?

Vähintäänkin kriteerien tulisi mahdollistaa tarjousten järkevä vertailu. Tämä voisi tarkoittaa ympäristövaikutuskriteerien parantamista (ks. vastaus kysymykseen 6) tai hintakriteerin säätämistä vertailevammaksi (ks. vastaus kysymykseen 3). Jos liiketoimintamalli muuttuu houkuttelevaksi, on riski, että kehittäjät saavuttavat maksimipisteet kaikissa kriteereissä, jolloin §7:n tasapainotusmekanismi ei toimi.

Vaihtoehtoinen lähestymistapa olisi tehdä sekä hinnasta että laadusta erottelevampia ja antaa laadullisille kriteereille suurempi painoarvo, jotta näitä ratkaisuja kannustettaisiin. Toisaalta, jos Suomen hallitus priorisoi tuloja ympäristövaikutusten tai järjestelmäintegraation sijaan, painotus voisi kallistua hinnan puolelle.

9. Muu palaute.

Vattenfall Oy kiittää mahdollisuudesta osallistua tähän kuulemiseen ja kiittää Työ- ja elinkeinoministeriötä tärkeän vuoropuhelun käynnistämisestä.

Arvostamme ministeriön sitoutumista merituulivoiman kehittämiseen Suomessa. Suomi tarvitsee merituulivoimaa: se on keskeinen osa maan tulevaa energiapalettia.

Itse asiassa merituulivoima on ainoa uusiutuvan energian muoto, joka voi vastata Suomen tarpeisiin, kun otetaan huomioon ennustettu sähkönkulutuksen kasvu ja maatuulivoimahankkeiden kasvavat haasteet.

Merituulivoima mahdollistaa uusiutuvan energian tuotannon suuressa mittakaavassa ja kustannustehokkaasti. Merituulivoimatuotanto on tasaisempaa kuin maatuulivoima ja se tarjoaa edullisemman vaihtoehdon ydinvoimalle. Merituulivoima on myös nopeammin toteutettavissa kuin ydinvoima.

Näin ollen haluamme korostaa, että selkeä ja koordinoitu markkinoillepääsy on välttämätöntä merituulivoimahankkeille. Ilman sitä ala kohtaa merkittäviä esteitä toimintansa aloittamisessa Suomessa. Tämä johtaa uusiutuvan energiantuotannon käyttöönoton merkittäviin viivästyksiin ja lopulta sähkön hinnan huomattavaan nousuun Suomessa.

On olennaista, että markkinoillepääsy – olipa kyseessä huutokauppa tai muu mekanismi – mahdollistetaan johdonmukaisesti ja läpinäkyvästi sekä aluevesillä että talousvyöhykkeellä sijaitseville hankkeille.

Toiseksi haluamme korostaa olemassa olevien verkkoliitäntäsuunnitelmien turvaamisen tärkeyttä uusien merituulivoimahankkeiden yhteydessä.

Vattenfall kehittää teollisen mittakaavan merituulivoimahanketta Korsnäsissä, Suomen aluevesillä. Hanke on jo pitkällä kehitysvaiheessa, ja olemme huolissamme uusien hankkeiden mahdollisista vaikutuksista naapuritalousvyöhykkeellä.

Uudet hankkeet voivat aiheuttaa epävarmuutta yhteisen verkkoinfrastruktuurin saatavuudesta ja ajoituksesta. Tämä voi viivästyttää hankkeita ja heikentää investointivarmuutta. On äärimmäisen tärkeää, että olemassa olevien merituulivoimahankkeiden eteen tehtyä työtä ei vaaranneta uusien talousvyöhykkeellä sijaitsevien hankkeiden vuoksi.

Kehotamme viranomaisia varmistamaan läpinäkyvän koordinoinnin olemassa olevien ja tulevien merituulivoimahankkeiden välillä, erityisesti verkkosuunnittelun ja kapasiteetin jakamisen osalta. Tällainen koordinointi on elintärkeää sijoittajien luottamuksen säilyttämiseksi ja Suomen merituulivoimatavoitteiden oikea-aikaisen toteuttamisen varmistamiseksi.

Kolmanneksi Suomen on luotava toimiva investointikehys merituulivoimalle, jotta kehitteillä olevat hankkeet voidaan toteuttaa. Tällä hetkellä merituulivoiman liiketoimintamalli ei kykene kantamaan sekä täyttää markkinariskiä että koko verkkovastuuta. Siksi tukitoimenpiteiden käyttöönotto on ratkaisevan tärkeää hankkeiden myönteisten investointipäätösten kannalta.

Vattenfall on sitoutunut tukemaan Suomen siirtymää kohti puhdasta energiantuotantoa. Odotamme tiiviin yhteistyön jatkumista ministeriön ja muiden sidosryhmien kanssa vahvan ja kestävä merituulivoimasektorin kehittämiseksi Suomessa.

Satuli Heli
Vattenfall Oy